

Н. С. Луцюк, О. М. Собчук

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

У статті узагальнено основні результати роботи колективу гімназії №21 м. Луцька на завершальному етапі освітнього проекту «Реалізація особистісно-зорієнтованого навчання і виховання із використанням засобів ІКТ» та окреслені перспективи подальшої діяльності щодо розвитку життєво необхідних компетентностей учнів.

Ключові слова: особистісно-зорієнтоване навчання, інформаційно-комунікаційні технології, педагогічні інновації, інформаційна компетентність педагога.

Н. С. Луцюк, О. Н. Собчук

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ

В статье обобщены основные результаты работы коллектива гимназии №21 г. Луцка на завершающем этапе образовательного проекта «Реализация личностно ориентированного обучения и воспитания с использованием средств ИКТ» и намечены перспективы последующей деятельности относительно развития жизненно необходимых компетентностей учеников.

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение, информационно коммуникационные технологии, педагогические инновации, информационная компетентность педагога.

N. Lutsiuk, O. Sobchuk

INFORMATION TECHNOLOGIES INDIVIDUALLY ORIENTED EDUCATION IN MODERN SCHOOL

The article summarizes the main results of the collective school number 21 in Lutsk at the final stage of the educational project "Implementation of student-oriented training and education using ICT" and outlined the prospects for further activity on the development of essential competencies of students.

Keywords: personality-oriented education, information and communication technologies, pedagogical innovations, information competency of the teacher.

Постановка проблеми. Інформаційно-комунікаційні технології поступово трансформують усі сфери суспільного життя. На зміну традиційній системі навчання приходить особистісно-зорієнтована, традиційні методи змінюються інноваційними, що передбачають зміщення акцентів у навчальній діяльності, її спрямування на інтелектуальний розвиток учнів. Навчальний процес сьогодні повинен бути орієнтований на особистість учня і враховувати його індивідуальні особливості та здібності. Освіта є інформаційним процесом і тому використання сучасних технологій навчання із застосуванням комп'ютера особливо важливе. Саме на особистісних аспектах інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальному процесі акцентує увагу В.М. Мадзігон зазначаючи, що ІКТ мають відкрити нові шляхи і дати широкі можливості для подальшої диференціації навчання, всебічної активізації творчих, пошукових, особистісно-орієнтованих, комунікативних форм навчання, підвищення його ефективності, мобільності й відповідності запитам практики [1].

Аналіз попередніх досліджень. Суттєвий внесок у розвиток проблеми використання ІКТ у навчальному процесі зробили такі науковці: А. Ашеров, В. Биков, Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Жалдак, В. Ключко, Г. Козлакова, О. Меньяйленко, Н. Морзе, Е. Полат, О.Співаковський, О. Шестопалюк та ін. У їх працях розглянуті проблеми формування інформаційної культури, інформатизації освіти, готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства тощо

Наукові засади та принципи функціонування особистісно зорієнтованих навчальних та виховних технологій розробляли у своїх дослідженнях О.Бондаревська, А.Плігін, В.Сериков, І.Якиманська, І.Бех, Н.Бібік, І.Єрмаков, В.Паламарчук, С.Подмазін, О.Савченко, Г.Селевко, А.Хуторський. Основний акцент науковці роблять на посиленні ролі учня в навчальній діяльності, розвитку його особистісних структур.

Мета статті: узагальнити досвід педагогічного колективу гімназії з реалізації особистісно зорієнтованого навчання і виховання шляхом впровадження в навчально-виховний процес інформаційно-комунікаційних технологій, окреслити проблеми, які виникають в педагогічній практиці вчителів, та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Метою дослідно-експериментальної роботи, що проводилася в Луцькій гімназії № 21 ім. М. Кравчука протягом 2007-2012 рр. була розробка та реалізація моделі методичної системи особистісно зорієнтованого навчання при вивченні шкільних дисциплін з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Досягнення цієї мети відбувалось завдяки впровадженню інноваційних особистісно зорієнтованих технологій освітнього процесу в школі, активізації пізнавальної діяльності учнів за рахунок застосування в самостійній роботі елементів творчого пошуку та врахування індивідуальних запитів та потреб школярів в контексті особистісно-зорієнтованого навчання; інтенсифікації розвитку особистісних характеристик на основі

аналізу особистих якостей та можливостей кожного учня, його базової підготовки з відповідної дисципліни, його творчих та розумових здібностей, досвіду роботи із засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

З вересня 2011 року у гімназії відповідно до програми дослідно-експериментальної роботи проходив узагальнюючий етап освітнього проекту. Спланована робота педагогічного колективу на цьому етапі, передбачено шляхи втілення завдань, проведення діагностики з актуальних проблем нововведення. Пріоритетними в роботі були такі питання: комплексне дослідження ефективності використання ІКТ на уроках, ДІЗах, годинах спілкування, позакласних заходах, самоаналіз роботи членів творчої групи над науково-методичними проблемами щодо застосування ІКТ у практичній роботі, формування банку навчальних інформаційних матеріалів для спільного використання, розробка прогнозу подальшого застосування ІКТ у навчально-виховному процесі.

На настановчому семінарі членів педагогічного колективу та інструктивно-методичній нараді завідувачів кафедр, які відбулися 4 жовтня 2011 року було презентовано науково-методичний збірник «Вивчаємо, аналізуємо, втілюємо» (узагальнення матеріалів з досвіду роботи на практичному етапі).

За роки втілення освітнього проекту створено належну матеріально-технічну базу – комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, завдяки яким функціонує єдиний освітній простір гімназії. Наявність мультимедійного обладнання дозволяє проводити яскраві та інформаційно насичені уроки не тільки в комп'ютерних класах. Сьогодні до послуг учителів 10 мультимедійних проекторів, створено інтерактивний клас для проведення уроків, конференцій, позакласних заходів. Придбано 320 дисків до уроків від початкової ланки до старших класів, аудіо та відеоматеріали, які використовують учителі та учні у практичній роботі. В процесі реалізації проекту педагоги активно використовували можливості, які дає застосування засобів ІКТ не тільки на уроках, але й у позаурочній навчально-виховній роботі. Мається на увазі проведення диференційованих індивідуальних занять, факультативів, сучасні форми підготовки і проведення виховних заходів; організація роботи з обдарованими дітьми, науково-дослідна робота учнів, участь в Інтернет-олімпіадіх, підготовка наукових робіт, використання дистанційних форм роботи для взаємодії вчителя з учнями та школярів між собою.

Продовжував роботу профільний курс «Основи комп'ютерної графіки» для учнів 9-х класів (керівник – викладач Луцького національного технічного університету В.Л.Величко), який забезпечує формування інтересу учнів до обчислювальної техніки як інструменту, допомагає у виборі майбутньої професії; застосуванні отриманих навиків у різних галузях. Учні 7-х та 8-х класів із задоволенням відвідували факультативні курси з інформатики, які сприяли розвитку творчих здібностей школярів, допомогли розширити горизонти спілкування.

Діагностика щодо впливу ІКТ на розвиток особистості школяра, проведена психологічною службою гімназії в I семестрі 2011-2012 н.р., дає змогу зробити висновок про позитивну тенденцію впливу інформаційно-комунікаційних технологій на удосконалення навчально-виховного процесу у порівнянні з 2007-2008 рр.

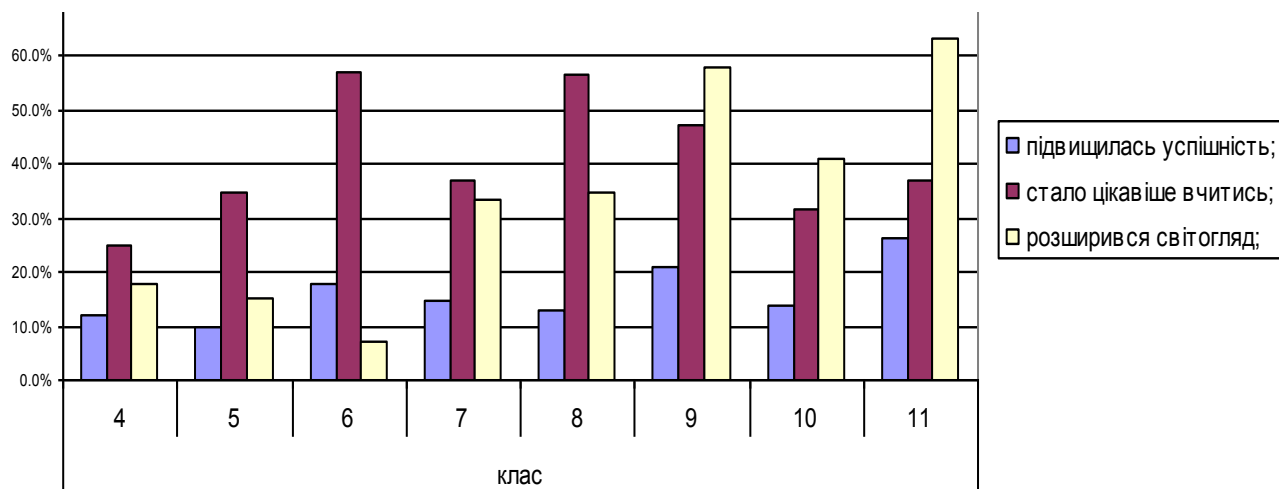

Рис 1. Оцінка позитивного впливу ІКТ на розвиток світосприймання, мислення, %

Суттєво зросла (від 55% в 2008 році до 71,5% в 2011) частка школярів, які користуються комп'ютером при підготовці до уроків, виконанні домашніх завдань. Ще більший зсув (71,5% проти 48% у 2008 році) спостерігаємо для показника «спілкування з друзями за допомогою мережі». Активний доступ школярів до мережі Інтернет, їх участь у соціальних спільнотах розширюють світогляд та коло друзів. Із класу в клас зростає частка учнів, які усвідомлюють позитивний вплив інформаційних технологій на власну успішність, формування світогляду. Завдяки ІКТ майже 56% опитаних зуміли визначитись з напрямом своїх інтересів, а це важливий чинник у виборі майбутньої професії і розвитку особистості в цілому.

На запитання, чи вважаєте Ви за доцільне використання комп'ютерів у навчальному процесі (на уроках, в позакласних заходах) позитивно відповіли майже 62% учнів початкової ланки, більш ніж 87% старших класів та 85,5% батьків. Для порівняння, у 2007 році ця цифра становила лише 74% (рис. 2).

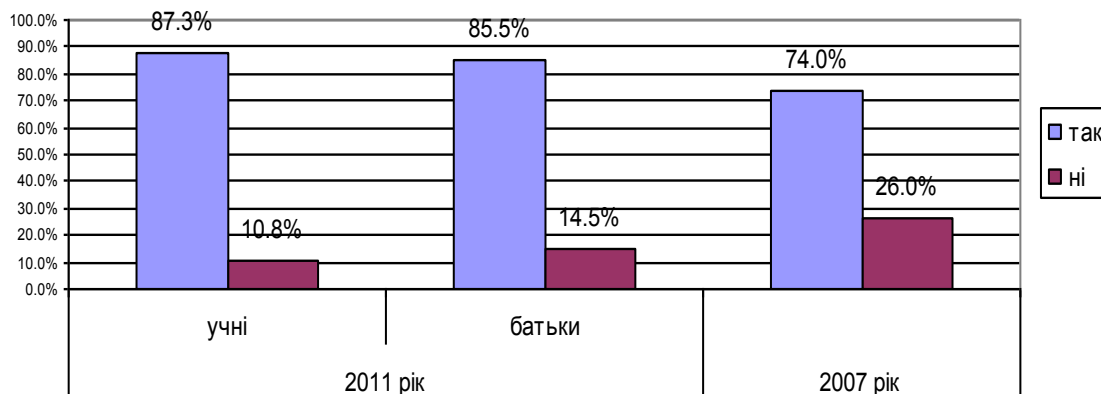

Рис. 2. Оцінка доцільності використання комп'ютерів у навчальному процесі (на уроках, позакласних заходах)

На думку учнів та їх батьків, використання комп'ютерів на уроках викликає додатковий інтерес до вивчення предмета (77,8% учнів старших класів і 58,3% молодших школярів), дозволяє сформувати навички самостійної роботи (41,1% і 32,1%), забезпечує індивідуалізацію навчання (31% та 17,9%) та гарантує об'єктивність в оцінюванні знань (34,2% та 21,4%).

Застосування ІКТ сприяє підвищенню рівня навчальних досягнень, якості знань учнів, допомагає успішній підготовці випускників до вступу у доросле життя.

Гімназія займає 12 позицію у загальноукраїнському рейтингу 2010-2011 н.р. за результатами ЗНО, 3-є місце із трьох основних предметів – української мови і літератури, математики та історії України, з біології навчальний заклад – 2-й за якістю освіти в Україні (журнал ТІМО №1 за 2012р.).

Стабільним упродовж останніх п'яти років є рівень навчальних досягнень учнів (75-77%).

Застосування ІКТ на уроках, у самостійній роботі позитивно впливає на результативність виступів учнів на олімпіадах та конкурсах. У 2011-2012 н.р. 89 гімназистів посіли призові місця на міських предметних олімпіадах, 38 учнів показали високий результат на обласних предметних олімпіадах, 10 старшокласників стали призерами предметних олімпіад всеукраїнського рівня. Науково-дослідницькі роботи 11 учнів відзначені дипломами I, II, III ступенів на Всеукраїнському конкурсі-захисті.

Вперше вихованці навчального закладу взяли участь в олімпіаді з інформаційних технологій, де посіли 1-е та 3-є місця. 10 учнів гімназії – учасники Інтернет-олімпіади 2011-2012н.р., 7 з них стали призерами з біології, географії, економіки.

Випускниця гімназії Федонюк Олена за результатами тренувальних зборів ввійшла до складу збірної команди України на олімпіаді з біології, яка відбудеться в Сіднеї. Упродовж 7 років гімназія визначилася як кращий навчальний заклад області за цілеспрямовану та ефективну управлінську діяльність, високий професіоналізм та значний внесок у розвиток творчого, інтелектуального потенціалу учнівської молоді.

Педагоги гімназії, удосконалюючи методику викладання навчальних предметів із використанням ІКТ, постійно передають досвід колегам із навчальних закладів міста та області.

9 грудня 2011 року на базі гімназії відбувся міський семінар заступників директорів з навчально-виховної роботи на тему: «Інформаційно комунікаційні технології та сучасний урок : управління і науково-методичний супровід». Теоретичні аспекти щодо застосування ІКТ на сучасному уроці висвітлили начальники відділу кадрово-методичного забезпечення та ДЗСПО управління освіти Луцької міської ради З.Б.Лещенко, Т.О. Силка, провідний спеціаліст управління О.М.Гурний. Учасники семінару ознайомилися з досвідом роботи колективу, відвідали відкриті уроки, які провели досвідчені вчителі О.П.Заячук, Н.С.Луцюк, Т.А.Моренчук, бінарний урок з алгебри та математики – С.В.Сватко та В.В.Подоба. Члени кафедри природничих наук (завідувач В.Є.Захарчук), аналізуючи роботу кафедри щодо

використання ІКТ на уроках та в позакласній роботі, застосували інтерактивні технології. Г.С.Максимчук показала відкрите заняття зразкової літературної студії «Первоцвіт». М.М. Марчук спільно з одинадцятикласниками провела відкриту годину спілкування на тему: «До успіху багато доріг, але жодної без праці».

Члени кафедри української мови та літератури ініціювали проведення спільного семінару з словесниками обласного військового ліцею, ЗОШ № 9, 15 з використанням ІКТ на тему «Виразне читання як необхідна умова пізнання краси та змісту художнього слова», у якому взяли участь народний артист України О.П. Якимчук, волинська поетеса Н.В.Граніч.

На базі гімназії минулого навчального року відбулися міські семінари вчителів української мови та літератури, російської мови, музики, математики, фізики, художньої культури, обласний семінар учителів німецької мови. Обмінюючись досвідом роботи, вчителі гімназії звертались і до аналізу інноваційної діяльності застосування ІКТ в практичній роботі предметних кафедр.

21 березня 2012 року до гімназії завітали керівники навчальних закладів, які є членами Асоціації «Відроджені гімназії України». Представники адміністрації, вчителі, учні ознайомили учасників Всеукраїнського семінару з роботою навчального закладу з проблеми «ІКТ у навчально-виховному процесі як умова формування творчої особистості», продемонстрували застосування інноваційних технологій на уроках української мови та фізики.

Участь учителів, учнів, батьків, науковців у круглому столі на тему «Інформаційні технології формування сучасних систем знань як основа інноваційного розвитку навчального закладу», у науково-практичній конференції «Роль ІКТ в удосконаленні навчально-виховного процесу гімназії», у засіданнях предметних кафедр, на яких було проаналізовано пошук педагогів щодо втілення завдань дослідно-експериментальної роботи, сприяли систематизації та узагальненню напрацювань за роки освітнього проекту.

Підготовленість вчителя до використання ІКТ визначається як одна з найважливіших умов ефективного формування особистісних якостей учнів у процесі комп'ютерно-орієнтованого навчання [3, 4]. Педагоги активно використовують Інтернет для освіти, самоосвіти, спілкування з колегами та учнями гімназії, успішно реалізують елементи дистанційного навчання. Інформаційно-комунікаційні технології щорічно використовуються при захисті творчих лабораторій вчителів, що атестуються.

Діагностика вчителів щодо визначення рівнів ІКТ-компетентності, проведена психологічною службою гімназії у січні 2012 року, дає підстави стверджувати, що за роки освітнього проекту відбулися позитивні зміни в оволодінні членами колективу інноваційними технологіями. Якщо у 2007 році 53% вчителів оцінили свій рівень володіння ІКТ як низький і лише 5% як високий, то діагностика, проведена у 2012 р. дозволила віднести 39% респондентів до базового рівня інформаційної компетентності, ще 16%

педагогів – мінімального базового, 21% опитаних мають поглиблений рівень, 10% педагогів перебуває на дослідницькому рівні. Для зручності порівняння шість запропонованих діагностикою рівнів компетентності були об'єднані у три (рис. 3).

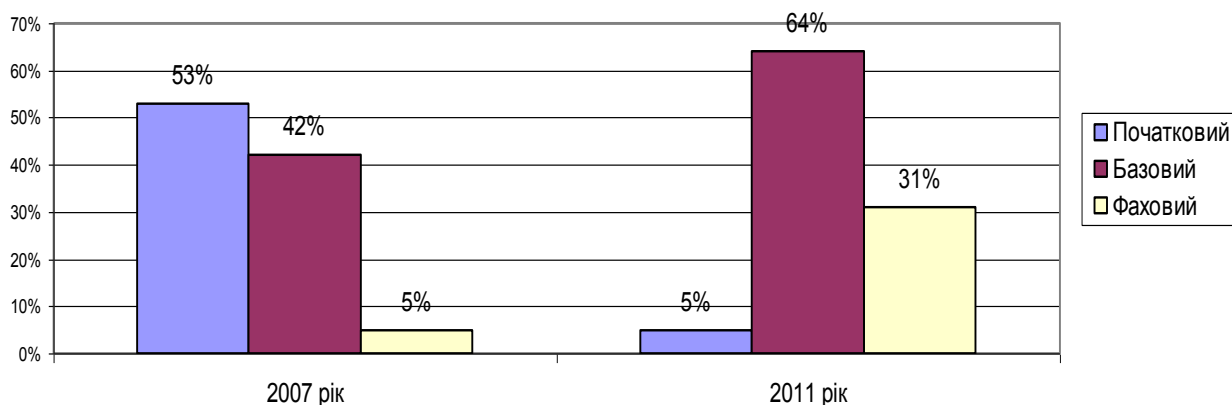

Рис. 3. Порівняння рівнів ІКТ компетентності педагогів 2007 та 2011 рр.

Про суттєве зростання рівня інформаційної компетентності педагогів свідчить те що цьогоріч на Всеукраїнському конкурсі «Вчитель-новатор», організованому корпорацією Microsoft було представлено 4 проекти, підготовлених вчителями гімназії (М.М.Марчук, Т.М.Куса, Н.С.Луцюк, Н.А.Кучмук). Проект М.М. Марчук на тему: «Кімната-музей Михайла Кравчука» ввійшов до 100 кращих робіт, представлених на конкурс.

У ході освітнього проекту удосконалили методику викладання предметів, проведення позакласних заходів із застосуванням ІКТ такі вчителі: І.В. Сапожнік, С.В. Сватко, О.І. Демчук, О.П. Заячук, Л.В. Мартинюк, Н.Е.Гребенюк, І.В. Ковальчук, Н.О. Сладковська, Н.В. Моцкус, С.О. Іванюк, А.М. Мельник, Т.А.Моренчук, І.М.Слабенко, Н.В. Шпалерчук, В.В.Бугасва, Р.М.Левкова, М.П.Стасюк, І.Д.Рибальченко, В.Є.Захарчук, О.В.Мартинюк, Т.М.Куса, О.Є.Власюк, С.М.Киричик, Н.А.Кучмук, Л.М.Мазін, Л.Г.Ніценко, Н.В.Налепа.

За підсумками роботи гімназії на узагальнюючому етапі педагоги та учні підготували навчально-методичний збірник «Ідея. Пошук. Знахідки», до якого увійшли статті з досвіду практичного застосування інформаційно- комунікаційних технологій, розробки уроків, годин спілкування, позакласних заходів із слайдовим супроводом. Члени творчої групи гімназії – активні учасники міської та обласної виставок науково-методичних досягнень, вони змонтували відеофільм із досвіду роботи «Освітній проект у дії», кожна предметна кафедра підготувала електронний каталог науково-методичних доробків із проблем застосування ІКТ. Заступник директора гімназії О.В.Коваль презентувала досвід роботи вчителів гімназії із застосуванням ІКТ на сайті навчального закладу в новій рубриці «Методика. Досвід. Практика».

У 2011-2012 навчальному році двоє педагогів гімназії – заслужені вчителі України Г. В. Ягенська та Н. Г. Денисенко захистили кандидатські дисертації.

В процесі опитування «Що дала мені участь у проекті?», проведеного в II семестрі 2011-2012 н.р., кожен із членів творчої групи з реалізації освітнього проекту поділився досвідом

роботи, результатами, які отримав, застосовуючи інноваційні методи, перспективами використання ІКТ у навчанні і вихованні. Педагоги відмітили, що створення інформаційного середовища у гімназії забезпечило володіння новими технологіями, розуміння їх переваг, вміння до застосування; повноцінну творчу самореалізацію особистості учня і вчителя через підвищення рівня інформаційної компетентності; налаштування на пошук, експериментування, впровадження інноваційних форм і методів навчання і виховання.

У квітні 2012 року проведена експертиза дослідно-експериментальної роботи. Члени експертної комісії ознайомилися з роботою колективу над проблемою «Реалізація особистісно зорієнтованого навчання і виховання із використанням засобів ІКТ», відвідали уроки математики, української мови, фізики та позакласні заходи, побували на додатковому індивідуальному занятті розвивального спрямування з географії, засіданні психолого-педагогічної кафедри, на якому обговорювалося питання «Використання ресурсів ІКТ для формування життєвих компетентностей учнів гімназії», їм були представлені електронний каталог науково-методичного доробку кафедри початкових класів, методичні рекомендації творчої групи щодо організації навчання і виховання із використанням засобів ІКТ. Члени експертної комісії Гурний О.М., Шинкарук І.В., Чепрасова Т.І., Матвійчук О.С. відзначили системний характер та результативну роботу вчителів, учнів, батьків щодо застосування ІКТ у навчально-виховному процесі гімназії.

Висновки. Вдале поєднання традиційних методів навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями значно підвищує продуктивність вивчення різних навчальних предметів, зацікавленість до широкого спектру виховної роботи. Досвід показує, що, ілюструючи процеси та явища, які є об'єктами вивчення, учителі урізноманітнюють урок, години спілкування, роблять їх інтенсивними, інтерактивними, більш цікавими для учнів. Сучасні технології допомагають у трансформації навчання, у формуванні таких навичок ХХІ століття, як креативність та систематичне мислення, використання різних видів спілкування, здатність співпрацювати з іншими людьми, здатність до самоосвіти і вміння адаптуватися до умов навчання в інших культурах та суспільствах [5].

Освітній проект дав позитивні результати стосовно розвитку життєво необхідних компетентностей учнів. Проект є перспективним у плані використання ІКТ з метою профілізації та профорієнтації учнів старшої ланки гімназії, сприяння інтелектуальному розвитку учнів, навчання їх самостійно орієнтуватись у складному і різноманітному світі, реалізації власних творчих здібностей через дослідницько-пошукову та наукову діяльність.

Подальші перспективи освітнього проекту вбачаються у розширенні сфери використання ІКТ через ефективне використання сучасних форм самостійної роботи з учнями, науково-дослідницької діяльності; ширше запровадження елементів дистанційних технологій навчання; реалізація проектної діяльності на основі мережевих технологій; участь педагогів

у фахових освітніх спільнотах; створення сучасного інформаційно-ресурсного центру гімназії. Вдало використані інформаційно-комунікаційні технології у поєднанні з традиційними формами і методами навчання і виховання дають хороші результати щодо якісної та правильної підготовки гімназистів до дорослого життя.

Література

1. Мадзігон В.М., Лапінський В.В., Дорошенко Ю.О. Педагогічні аспекти створення і використання електронних засобів навчання // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць / Редкол. – К.: Педагогічна думка, 2003. – Вип. 4. – С. 70–81.
2. Башмаков А.И., Башмаков И.А. Разработка компьютерных учебников и обучающих систем. — М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 2003. – 616 с.
3. Адольф В.А., Степанова И.Ю. Методологические подходы к формированию информационной культуры педагога // Информатика и образование. – 2006. – № 1. – С. 2-8.
4. Беспалов П.В. Компьютерная компетентность в контексте личностно ориентированного обучения // Педагогика. – 2009. – № 4. – С. 41-45.
5. Світові інновації [Електронний ресурс] // innovations.journal'2010. – Режим доступу: <<http://innovations.com.ua/uk/articles/4/19/1891> >